

door Jaap D. Hermans

Boekenvondst verduidelijkt beeld van Thesinger klooster

Mensen, die in het (verre) verleden gaan spitten weten meestal wel waar zij aan beginnen maar een eindpunt blijft dikwijls onzeker. Soms denkt men op een dood spoor te zitten, tot er ineens nieuwe gegevens boven water komen en men toch weer verder kan. Dat weten nu ook de mensen die zich verdiepen in de geschiedenis van het klooster Thesinge in Groningen. Van dat klooster is maar heel weinig bronnenmateriaal bewaard gebleven en dat betekent volgens drs. Jos. M.M. Hermans uit Groningen dat de overlevering de onderzoeker voor grote problemen kan stellen. Hermans, gespecialiseerd in de middeleeuwse geschiedenis en handschriftkunde en sinds 1975 als universitair docent voor de Westerse Handschriftkunde en Paleografie is verbonden aan de Rijksuniversiteit in Groningen, heeft zich naar aanleiding van recente ontdekkingen nader verdiept in het klooster van Thesinge. De resultaten van dat onderzoek komen uitvoerig aan bod in de recent verschenen uitgave "Groninger Kerken", het tijdschrift dat vier keer per jaar wordt uitgegeven door de stichting Oude Groninger Kerken. De auteur kondigt wel aan dat nog meer onderzoek nodig is, zoals het maken van een nadere analyse van gevonden teksten.

Men heeft nu een nieuw handvat. In het getijdenboek was een kalender opgenomen voor het bisdom Utrecht. Opmerkelijk noemt Hermans het dat bij de datum 10 juli het feest van 'die soeven broeders' genoteerd staat 'patronen te seninge'. Drs. O.D.J. Roemeling te Hardegarijp boog zich over het patronicum van Thesinge en nu kunnen details op het zegel van het klooster beter worden begrepen. Dat zegel toont een dame met palmtak met op de achtergrond zeven hoofdjes.

Het gaat hierbij om zeven zonen van Felicitas, die volgens de overlevering tijdens het keizerchap van Antonius Pius (138-161) voor het geloof zijn gestorven. Felicitas was een Romeinse dame van goede komaf, die na het overlijden van haar man de zonen had opgevoed in het ware geloof. De bijgelovige heidense keizer liet moeder en zonen voor zich komen. De zonen werden, in hun geloof gestrekt door uitspraken van hun moeder, uiteindelijk na elkaar op wrede wijze gedood. Vier maanden later was ook de moeder dat lot beschoren. In de middeleeuwen werd een martelaar meestal afgebeeld met een palmtak en daarom is de identificatie van het zegel volgens onderzoekers geen probleem meer; het zijn Felicitas en haar zonen.

Wat is er zoal nieuw ontdekt en hoe kan dat? Nog niet zo lang geleden neusde de Amerikaanse professor James Marrow rond bij de voorbezichtiging van een veiling bij het beroemde veilinghuis Sotheby's in Londen. Marrow, een van de grote specialisten op het gebied van de Noordnederlandse miniatuurkunst, vond daar een handschrift dat qua decoratie in het 'klooster van Thesinge' thuis hoorde. Op grond van een publicatie uit 1988 herkende hij de versiering en daarom besloot hij het handschrift aan te kopen. Met zijn echtgenote schonk hij het boek vervolgens aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij maakte dat gebaar als blijk van waardering voor het codicologisch onderzoek dat daar binnen de vakgroep Mediaevistiek wordt verricht.

Zoals gezegd was er maar weinig materiaal van het klooster van Thesinge voorhanden en

■ Een voorbeeld van de rijke decoratie van het Thesinger getijdenboek uit 1515.

dus bleven er veel vraagtekens over zoals de vraag wie de patroonheilige was. Ook was het moeilijk te beoordelen hoe het er was gesteld met het geestelijke en culturele leven. Gericht onderzoek en toeval leidden er toe dat er in de laatste vijf jaar meer nieuwe kennis kwam. Er konden meer handschriften zoals gebeden- en getijdenboeken worden toegeschreven aan het klooster en al bekend materiaal kon beter worden begrepen.

En van de boeken is in 1527 voltooid door de non Stine Duthmers, die in 1556 nog in het klooster woonde. Bij het voltooiën van het in 1988 verschenen boek "Middeleeuwse handschriften uit Groningse kloosters" (geschreven door Hermans) was het nog niet duidelijk welke contacten Thesinge had met het andere belangrijke boekproducerende benedictijnenklooster in de regio, Selwerd.

De schenking van Marrow gaf

Sluit de decoratie van het boekje prachtig aan bij een paar handschriften uit de late periode van Selwerd, er zijn volgens Hermans ook typische kenmerken van Thesinge. Groot was zijn vreugde toen in het handschrift in de penwerk-decoratie-versiering de naam en de datum van de decorator, 'Frans maler' bleek te staan. Hij noteerde dat het boek in 1515 werd voltooid. In archiefstukken van beide kloosters komt zijn naam niet voor maar het is niet uitgesloten dat hij een schilder uit de stad Groningen was.

Klopt die lezing dan zit Hermans met een nieuw probleem want hij heeft dan te maken met een niet-kloosterling, die in 1515 verantwoordelijk was voor de decoratie van Thesinge. "Hoe dan ook, dit handschrift biedt houvast voor de overgang tussen de late Selwerdproductie en de vroege activiteiten in Thesinge." Er moet in het tweede decennium van de 16e eeuw een overgang van schrijfactiviteiten van het ene naar het andere klooster hebben plaatsgevonden. Het handschrift levert volgens hem een bewijs voor een theorie over culturele contacten in het Groninger land rond voor 1500 en voor geestelijke bloei in een klooster waarvan tot dusver nagenoeg niets bekend was. Vast staat in ieder geval dat in Groningen twee tamelijk belangrijke schrijffateliers met een eigen typische boekdecoratie hebben gefunctioneerd. Selwerd tussen 1470 tot ongeveer 1510 en aansluitend Thesinge tot ongeveer 1540. In verder onderzoek hoopt men nog meer licht te brengen in de zaak van het klooster van Thesinge.

Kalender van Oud-Borger

Op de jaarlijkse 'Harm Tiesingdag', die zaterdag 3 november wordt gehouden in hotel Bieze in Borger, wordt de nostalgische kalender 1991 van de gemeente Borger gepresenteerd. Het is een uitgave van de stichting Harm Tiesing, het historisch genootschap van de gemeente Borger. Op de maandbladen staan foto's van diverse locaties uit de gemeente, waarbij afbeeldingen, die al in het begin van deze eeuw werden gemaakt. De kalender (f 7,50; bij toezending per post f 3 gulden extra voor porto) is verkrijgbaar bij de heer G. de Jonge, Hoofdstraat 73, 9531 AD Borger).

